

11. Ostrovy Vietnamu a kontinentálních států jihovýchodní Asie včetně sporných ostrovů

Ze států pevninské části jihovýchodní Asie má nejvíce ostrovů Barma v Mergujském souostroví v Andamanském moři. Podobně Thajsko má více ostrovů na západní straně Malajského poloostrova (= v Andamanském moři) než na východě v Thajském zálivu. Nejméně, asi jen 60 ostrovů má Kambodža. Vietnam má jednak ostrovy ve svých výsostných vodách a jednak si nárokuje Paracelsovy (Hoàng Sa) a Spratleyho ostrovy (Trường Sa) v Jihočínském / Východním moři. V thajštině se ostrov řekne *ko* a často se užívá jako první část jména ostrova, místní lidé však běžně názvy zkracují a užívají je bez termínu *ko*. U Thajska proto toto spojení vypouštím i kvůli konvenci známého ostrova Phuket (správněji Ko Phuket). Thajský termín však zůstává přítomen v první části jmen kambodžských ostrovů, kde *koh* = *ko*.

Kambodža: má relativně malé ale přesto obývané ostrovy. Z větších od severu: Koh Kong (100 km² s vesnicemi rybářů), dva blízké ostrovy Koh Rong (78 km²) a Koh Rong Sanloem (25 km²) mají proměnlivě přes tisíc a přes 300 obyvatel dle aktuálního vývoje rychle rostoucího turistického ruchu; Koh Thmei je velký 40 km² s 200 obyvateli.

Barma: má více větších ostrovů a souostroví. Od severu: Myingun (42 km² – pásovitý 33 km dlouhý ostrov se dvěma vesnicemi), Ramree – největší ostrov Barmy s rozlohou 1350 km² a městem se stejným jménem a asi 10 tisíci obyvateli v centru a se 100 tisíci obyvateli v jeho okrese, Cheduba (523 km², proměnlivě dle politického vývoje nad 50 tisíc obyvatel), Coco Islands – nejvzdálenější skupinka 7 ostrůvků tvoří severní výběžek Andamanských ostrovů – ovšem jen tento výběžek patří Barmě, ostatní Indii. Mergujské ostrovy na nejnižnější úrovni tvoří asi 800 ostrovů a ostrůvků, tj. hlavní ostrovní systém Barmy se značným přírodním bohatstvím živé i neživé přírody. Největší z ostrovů je Kadan Kyun se 450 km², Lanbi Kyun s 188 km², Letsok-aw Kyun s 250 km², Mali Kyun s 99 km², Saganthit Kyun s 257 km², na jihu je ze skupiny největší Zadetkyi Kun s 176 km². Severněji od Mergujských ostrovů jsou menší Moscoské ostrovy, tj. skupina ostrůvků na rozloze 50 km², která byla vzhledem k přírodnímu bohatství vyhlášena národním parkem. Oficiálně tyto ostrovy nejsou obývané, mají však vojenskou základnu. Konečně podoba ostrovů při vyústění řeky Irvádí není konstantní – tvoří je náplavová sprša a písek.

Thajsko: na západní straně poloostrova je ve střední části ostrov Lanta Yai s rozlohou 81 km² a 11 tisíci obyvateli. Ostrov Phuket (jen samotný ostrov má rozlohu 543 km²) tvoří s dalšími přilehlými 32 ostrovy ostrovní provincii Phuket s rozlohou celkem 576 km² a s 416 500 obyvateli. Jedná se o jedno nejnavštěvovanějších míst v Thajsku – ve snaze přizpůsobit vše co nejvíce potřebám náročných turistů je tato provincie na prvním místě co do kvality veřejného života v Thajsku. V Malacké úžině je nejvýznamnější souostroví Phi Phi s největšími ostrovy Phi Phi Le (6,6 km²) a Phi Phi Don (9,7 km²), které ročně navštíví několik milionů turistů a jejich počet proto bude muset být omezen.

Na východní straně je ostrov Pha-ngan s rozlohou 125 km² a s 20 tisíci obyvateli, který navštíví ročně asi půlmilion turistů. Větší je ostrov Samui s 228,7 km² a více než 60 tisíci obyvateli, na severovýchodě je nakonec ostrov Chang (Kochang) s 217 km² a 8500 obyvateli.

Vietnam: se započítáním sporných ostrovů má Vietnam na 2773 ostrovů a ostrůvků se součtem celkové rozlohy 1720 km², kdy jen 3 ostrovy mají nad 100 km² a 24 ostrovů nad 10 km², přitom přes osmdesát procent ostrovů (83,7%) s přibližně polovinou plochy leží na severu u zátoky Halong, tj. mezi Haiphongem a provincií Quảng Ninh (Le Ba Thao 2017: 568-569).

Přehled ostrovů a ostrovních oblastí od jihovýchodu: na západ od Cà Mau je největší ostrov Phú Quốc s rozlohou 589,2 km² a 146 tisíci obyvateli a několika menšími ostrůvky na jihu. Dále je v západní zóně ještě větší ostrůvek Rái a dvě skupiny ostrovů Thổ Chu a Nam Du. Jižně od provincie Cà Mau je ostrov Khoai. V průmětu na východ od jižního cípu provincie Cà Mau a na jih od východního cípu provincie Trà Vinh leží skupina 16 ostrovů Côn Đảo s celkovou plochou 75 km² a největším ostrovem Côn Sơn, který byl využit pro umístění věznice – tyto ostrovy jsou nyní pod administrativou provincie Bà Rịa – Vũng Tàu. Dále na sever: u provincie Bình Thuận je větší ostrov Phú Quý (8,35 km², 6400 obyvatel), výrazně na jih od něj ostrůvek Hải, který leží ve třetině cesty od vietnamské pevniny k souostroví Trùng Sa. Severněji u provincie Khánh Hòa u zátoky Cam Ranh je ostrov Mũi, na východ od Nha Trangu je několik ostrovů: větší hòn Tre (4,3 km², 4350 obyvatel), ještě severněji ostrov Lón a poloostrov Góm; u jihu provincie Bình Định je u Quy Nhơnu poloostrov Phương Mai; na severovýchod od Quảng Ngãi je ostrov Lý Sơn (10,4 km², 22 tisíc obyvatel), u Hội Anu je souostroví Cù Lao Chàm (8 ostrovů v oblasti 235 km²), na sever od Đà Nẵngu je poloostrov Sơn Trà, u Quảng Trị je ostrov Cồn cỏ (2,3 km²; 500 obyvatel); na jižní úrovni Thanh Hóa je ostrov Mê (4,2 km²), ostrovy Xuân Thuy kolem ústí Rudé řeky jsou náplavové a tedy nestálé. Od Haiphongu na východ je ostrov Cát Bà (285 km², 13 tisíc obyvatel), který vytváří počátek lemu několika set ostrůvků zátoky Hạ Long, kterou na severovýchodě uzavírají systémy rezervací větších ostrovů, z nichž tři s největší rozlohou jsou rezervace Trà Bồn (87 km²), rezervace Bái Tử Long (157,8 km², souvisí s ostrovem Bạch Long Vĩ /3 km²/ na půl cesty mezi pobřežím Vietnamu a Hainanu, tento ostrov však nemá zdroj sladké vody) a rezervace Cái Bầu (228 km²), východněji je souostroví Cô Tô (47 km²). U provincie Quảng Ninh je největší ostrov Vĩnh Thực a na západ od něj ostrov Cái Chiên (580 obyvatel).

● Sporné ostrovy v Jihočínském moři:

Hoàng Sa (Paracelsovy ostrovy) čítají na 37 ostrůvků, skal a výběžků korálového útesu, které sahají těsně k mořské hladině. Ve vztahu k pevnině je rozptýl největších ostrůvků rovnoběžný s úrovněmi měst Huế a Đà Nẵng. Ostrovy patří administrativně k municipalitě města Đà Nẵng. Trùng Sa (Spratleyho ostrovy) tvoří asi 129 ostrůvků, výběžků mořského dna, skal a korálových útesů. Uvedený počet nezahrnuje ty, co v oblasti (podobně jako u Malajsie) vytváří Čínská lidová republika umělým navážením písku a kamenů. Ostrovy Trùng Sa patří administrativně k provincii Khánh Hòa. Přes větší počet ostrůvků je celková plocha jejich souše v součtu asi 3 km², v případě Hoàng Sa jde o asi 10 km² (Truong Minh Duc 2017: 7-18).

Sporné ostrovy v Jihočínském moři jsou strategické ze tří důvodů: vzhledem k aktuální těžbě fosfátů, ve vztahu k očekávané těžbě ložisek ropy, kvůli lovu ryb a plodů moře, tj. pro nárokování rybolovných revírů (Nguyen Q. Thang 2013: 160-161). V neposlední řadě je čtvrtým důvodem jistě i strategická poloha pro vojenskou kontrolu Jihočínského moře: budují se menší vojenské základny a sofistikovaná zařízení sloužící k monitoringu. Na ostrovy vznáší nárok Vietnam, Čínská lidová republika, Taiwan, Filipíny, Malajsie a Brunej.

Závěrem: Budování infrastruktury ostrovů a přístavů je spojeno se zásahy do přírodního prostředí. Otázka udržitelnosti je složitá celosvětově, ne jen v souvislosti s jihovýchodní Asií. Za účelem ochrany byla roku 1992 přijata Úmluva o biologické diverzitě. Ta však přes pozitivní efekty nedokáže zastavit celosvětový trend rychlé ztráty a vymírání druhů,¹ které nabírá na intenzitě (Hens 2014: 153). Při početnosti a růstu počtu lidské populace ani není možné proces zvrátit.

Jiný problém představuje administrativní uspořádání například v Indonésii, kde často nedochází k patřičné koordinaci mezi centrální vládou a místními samosprávami jednotlivých ostrovů,

¹ Je ale potřeba dodat, že vymírání druhů na druhé straně odpovídají mutace a tvorba nových druhů – i těch, které ohrožují člověka jako druh. Jde o přirozené evoluční mechanismy.

kteří mají na starosti lokální rybolov. To se ukazuje být klíčovým ve snaze omezit lov žraloků na export, který přes přistoupení Indonésie k úmluvám zaznamenal od roku 2000 významný růst. Bez ohledu na vnější problém dodržování úmluvy jsou s touto tematikou spojeny dva další problémy: konflikt mezi velkými společnostmi a drobnými rybáři, kdy jsou v nevýhodě vždy ti menší, navíc hlavní zisk jde majitelům lodí a ne samotným rybářům (Tull 2014: 78-79).

12. Systémy moří a oceánů jihovýchodní Asie

Oceány: jihovýchodní Asii obklopují dva oceány: ze západu Indický a z východu Tichý oceán (Pacifik).

Změny reliéfu podmořského dna vytváří různě mělké nebo hluboké ekosystémy moří, zálivů a průlivů, které lze přiřadit jednotlivým zemím. Vietnam je alergický na užívání jména Jihočínské moře a dává přednost termínu Východní moře = *Biển Đông*. Hlavní moře a zálivy patří jednotlivým zemím následovně:

Myanmar/Barma: Bengálský záliv (západ), Martabanský záliv (u ústí řek Salwin a Sittaung) a Andamanské moře (od delty řeky Irawadí na východ)

Thajsko: Andamanské moře (západně od Malajského poloostrova) a Thajský/Siamský záliv (východně od Malajského poloostrova)

Kambodža: Thajský záliv a dále záliv Kompong Som mezi výběžky kambodžských poloostrovů

Vietnam: Thajský záliv (jihozápad), Východní / Jihočínské moře (východ a jihovýchod), Tonkinský záliv (severovýchod)

Filipíny: Jihočínské moře (západ), Suluské moře (jihozápad), Celebeské moře (jih), Tichý oceán (východ) – východní šelf prudce klesá do příkopu, který je 10.800 metrů hluboký

Brunej: Jihočínské moře

Malajsie: Jihočínské moře (sever a zóna mezi pevninskou a ostrovní částí, která ale severním obloukem, obchází teritoriální výběžek Indonésie), Malacký průliv (západ), Suluské moře (severovýchodně od Kalimantanu), Celebeské moře (východně od Kalimantanu)

Singapur: ze západní části Malacký průliv, z východní části Singapurský průliv

Indonésie: Indický oceán (od západu a jihu), Andamanské moře (severně od Sumatry), Malacký průliv (mezi Sumatrou a Malajským poloostrovem), Jihočínské moře (severně od západu Kalimantanu a navazujících ostrovů), Jávské moře (mezi Jávou a Kalimantanem), Balijské moře (severně od Bali), Floreské moře (severně od Malých Sund), Celebeské moře (severně od Sulawesi), Bandské moře (východně od Sulawesi), Ceramské moře (severně od ostrova Seram), Tichý oceán (severovýchod), Arafurské moře (jižně od západní Nové Guineje), Timorské moře (jižně od ostrova Timor).

Východní Timor: Timorské moře (jižně), Bandské moře (severně).

13. Geografické podmínění vývoje mezinárodních hospodářských vztahů, sdílení řek, moří, klimatických podmínek a soupeření o zdroje

Geografické podmínění zohledňuje všechny disciplíny geografie, které zkoumají sféry živé i neživé přírody a jejich vzájemné vztahy. Z hlediska reliéfu má největší význam fyzická geografie, která se soustředí i na relevantní výzkum přírodních zdrojů, katastrofických jevů, vytváření prognóz nebo dokonce na plány aktivního přetváření prostředí pro racionálnější využívání přírodních zdrojů (Demek et al. 1974: 14).

Tradičně² bylo území jihovýchodní Asie členěno reliéfem krajiny a sítí řek: tomu se přizpůsobovalo osídlení většími a silnějšími skupinami v údolích řek a podél mořských břehů, menší slabší etnika byla vesměs vytlačena do chudších hor. Zejména v odlehlejších pomezních oblastech se představitelé lokálních etnických skupin snažili udržovat aktivní poddanství formou daní, darů a tributu královským rodům hned několika blízkých mocenských center. I dnes jsou socioekonomické podmínky v jihovýchodní Asii nestejnorodé.³

Region nížin, řek a pobřeží je příznivý pro hustší lidské osídlení, protože má k dispozici řeky pro zavlažování a zemědělství anebo je v dosahu mořské pobřeží pro rybolov a tradičně snazší vodní dopravu. Pět hlavních kontinentálních lokalit s velkou hustotou obyvatelstva tvoří ve Vietnamu delta Rudé řeky, dále delta Mekongu, dále v Thajsku údolí řeky Chao Phraya (s Bangkokem) a dvě lokality v Myanmaru na řece Iravádí: delta řeky s oblastí Rangúnu a severnější vnitrozemská pánevní oblast okolo města Mandalaj (Weightman 2011: 62). Tyto lokality jsou nejatraktivnější pro migrace z venkovských oblastí, nicméně zhoršování udržitelných podmínek a stavu přírody v těsném okolí měst ještě prohlubuje nestabilní politická situace.⁴ Paradoxní je vnímání ohrožení klimatickými změnami, které je silnější u bohatších, kterým může vzniknout škoda na majetku. Pro chudé jde v nížinách sice nepřímě o stejně velký problém zranitelnosti, přesto vnímají jako skutečnou těžkost spíš dostupnost půdy a zaměstnání (Buch-Hanses et al. 2013: 38-39).

Písenné civilizace vznikly výhradně v nížinách díky hospodářským přebytům pro náboženské instituce, které poskytovaly zdůvodnění legitimacy moci tradičním formám vlády. Díky mocenské expanzi, migraci podél řek či pobřeží (pro Viěty: Goodman) a atraktivitě dominantní kultury a jejího jazyka jsou nížiny a delty řek jazykově a kulturně poměrně homogenní. S tím souvisí i to, že hospodářské podmínky jsou v oblasti nížin a pobřeží zcela nejlepší. Snadná obslužnost je zde dána rychlou vodní dopravou. Hospodářsky se i dnes na region nížin a pobřeží zaměřují domácí i mezinárodní investice, které přinášejí největší rozvoj, protože příjmy z nových pracovních míst zůstávají v oblasti. Investice však nebývají rovnoměrné. Významní

² Jihovýchodní Asie je geologicky výběžkem Euroasijské kory zemské kůry. S tím a pohyby úrovně hladiny oceánů v době ledové a meziledové byly možné lidské migrace i do ostrovní části jihovýchodní Asie. Dle analýz vzorků DNA z Vietnamu a Polynésie se v období mezi 10.000 až 6000 lety před naším letopočtem přes asijský kontinent dostali do svých finálních lokací i předkové Polynésanů a obyvatel Papuy Nové Guineje. Je zajímavé, že jazyk Polynésanů a ostrovní jihovýchodní Asie přitom přišel (a byl přejet) později s přesunem jiných populací severnější cestou přes Taiwan (Garrison & Ellis 2017: 33).

³ Jako určitou výpovědní hodnotu o stavu rozvoje jihovýchodní Asie lze vzít počty dolarových miliardářů v celé Asii, které pro polovinu 90. let minulého století sestavil Hiscock (1997: 161). V top 100 představitelů bohatých obchodnických rodů Asie nebyl například ani jeden zástupce Čínské lidové republiky nebo Vietnamu, i když se nezohledňovaly rodiny s majetkem „pouze“ 1 až 2 miliardy dolarů, ale jen ty bohatší (při započtení chudších by bylo nejvíce zástupců z Japonska). U bohatších obchodnických rodů bylo bohatších miliardářů sestupně: 15 v Indonésii, 15 v Malajsii, 13 v Hongkongu, 13 v Thajsku, 12 na Filipínách, 8 na Taiwanu, 7 z Japonska, 7 z Koreje, 6 ze Singapuru, 3 z Indie a 1 z Bruneje. Z uvedených případů koncentrovaných boháčů na státy jihovýchodní Asii připadá většina, tj. 62, ale z pevninské části je zastoupeno jen Thajsko, které bylo přímo zataženo do válek ve 20. století.

⁴ Kontrastně lze nahlížet vývoj v Barmě z hlediska programů na ochranu přírody, které vyžadují stabilizovanou politickou situaci. Tu měla Barma jen 1948-1960, pak znovu až na konci 20. století, kdy byl prostor i na agendu ochrany přírody (Myint 2007: 206).

zahraniční investoři se například ve Vietnamu pro koncentraci výhodných faktorů omezují jen na blízkost Hanoje/Haiphongu nebo častěji na Ho Či Minovo město.

Naproti tomu hory jihovýchodní Asie mají chudé osídlení i podmínky hlavně pro nemožnost efektivního zavlažování a kvůli chudým půdám – vodní eroze při deštích splavuje živiny a minerální spráš z hor do nížin. Rozmanitost horského terénu, četná údolí nebo členění souše na ostrovy však vede k vytváření etnické pestrosti – populace oddělené i nevysokými horskými hřbety vytváří mnoho dialektů a nových jazyků, protože velká členitost terénu a odlehlost od hlavních populačních center snižuje pravidelné pohyby velkých počtů lidí.

Jiné principy zalidnění platí v ostrovní části. I když mají ostrovní státy příbřežní nížiny, ostrovy nemají velké řeky typu Mekongu. Absence přímého sousedství s pevninou pak ztěžuje přístupnost a zpomaluje migrace. Politické a socioekonomické důsledky odlehlosti a částečné izolace jsou negativní. Výjimku tvoří třeba Singapur a Jáva s výhodnou polohou podél obchodních tras, Jáva má navíc výhodu logisticky optimálních proporcí: nemá odlehlé vnitrozemí a všechny lokality jsou dostupné.

Mnoho ostrovních oblastí jihovýchodní Asie má ale hlinitopísčité břehy, které za současného růstu hladiny světového oceánu podléhají velmi rychlému poškozování větrem, deštěm a monzunem, který zvyšuje ničivou sílu vln. Mimo monzun jsou mořské vlny vysoké v průměru 20 až 30 cm, ale za monzunů je průměrná výška vln nad 70 cm. Kvůli těmto nepříznivým podmínkám je poměrně vysoký počet malých ostrovů nevhodný k lidskému osídlení. Intenzivní erozi čelí i vietnamské pobřeží nebo břehy velkých řek, kde ničivá síla vody místy způsobuje úbytek až 10 metrů souše ročně, většinou jde o desítky centimetrů (Bui Trong Vinh 2009).

Soupeření o zdroje:

Soupeření o suchozemské hranice mezi státy jihovýchodní Asie je po poválečných dohodách méně časté (což neznamená, že nedochází ke střetům). Hranice s národnostními menšinami jsou bezpečnostním problémem hlavně kvůli chudobě a mezinárodní špionáži. Intenzivně pokračuje soupeření o zdroje v mořích a dále zneužívání řek pro stavby přehrad, které poškozují lokality níže po proudu.

Spor o ostrovy v jihočínském moři z 11. bodu osnovy zde lze doplnit novým sporem, který například vznikl mezi Malajsií a Indonésií v Celebeském moři, kde bylo v hloubce mořského dna objeveno slibné ropné ložisko Amabalat. Obě země do oblasti roku 2005 vyslaly vojska a přestože se podařilo zabránit otevřenému střetu, Indonésie tento spor využila k významnému navýšení rozpočtu na obranu (Forbes 2014: 96).

Soupeření o vodu budováním přehrad je zase spojeno s jinými druhy problémů. Z hlediska moderního rozvoje jsou často přehrady obhajovány pro účel zadržování vody, ve skutečnosti však dochází ke zjevnému paradoxu, protože hydroelektrárny s přehradami při povodních a intenzivních deštích naopak rychle vypouští jak dříve nashromážděnou tak všechnu valící se vodu, tj. ve větším než přirozeném množství, přitom mimo dobu dešťů naopak zadržují vodu, které je třeba k zavlažování zemědělské půdy v polohách dále po proudu. Velké problémy působilo zadržování vody při stavbě první přehrady na řece Mekong, kterou stavěli v Číně v Manwanu v letech 1984-1993, o rok později (1994) se dokončila přehrada Pak Mun v Thajsku, roku 1996 další čínská přehrada v Dachaoshanu, roku 1998 přehrada Theun Hinboun v Laosu. Větší koordinace měl dosahovat Výbor pro správu řeky Mekong, založený roku 1957, později v roce 1995 se z něj stala dnešní Komise pro řeku Mekong (Mekong River Commission). V praxi se ale komisi nedaří mnoho vyjednat, protože i její mezinárodní členové hájí hlavně své zájmy a dodavatele z vlastních zemí (typicky takto postupují Francie, Rakousko, Austrálie, Kanada) a k tomu vstupuje do hry někdy i neefektivní regulace nových místních nadnárodních uskupení. Takže zatímco hlavními partnery nejvýznamnějšího realizovaného projektu elektrárny Theun Hinboun v Laosu se staly Švédsko a Norsko, regulační slovo uplatnila organizace Mekong River Commission, která se skládá ze zástupců všech dotčených

zemí: Thajska, Vietnamu, Laosu a Kambodže; chod komise je přitom financován ze strany UNDP a dalších bilaterálních dárců (Usher 1996: 125). Později proto například výkonný zástupce Mekong River Commission Chuck Lankester měl silnější pozici nad Švédem Erikem Skoglundem a prosadil stavbu elektrárny Pa Mong (Low Pa Mong) i přes nutnost financovat v projektu přesídlení 60 tisíc lidí s ne vždy adekvátní kompenzací jejich ekonomických aktivit a se značnými změnami v distribuci rybolovu (Usher 1996: 129).

Kompletní literatura:

- Acebes, Jo Marie V. 2014. A History of Whaling in the Philippines: A Glimpse of the Past and Current Distribution of Whales. In: Christensen, J. & Tull, Malcolm (eds.). *Historical Perspectives of Fisheries Exploitation in the Indo-Pacific*. Dordrecht – Heidelberg – New York – London: Springer, 83-105.
- Aldcroft, Derek, H. 2016. Education and development. The experience of the Four Little Tigers. In: *Asia Pacific Dynamism 1550-2000*. Eds. A.J.H. Latham & Heita Kawakatsu. London – New York: Routledge, 169-183.
- An Duc Le, Lan Thi Thu Vu. 2013. Climate Change's Impact on Natural Hazards in Quang Nam Province, Mid-Central Vietnam. In: Bruun, Ole and Thorkil Casse, eds. *On the Frontiers of Climate and Environmental Change*. Heidelberg: Springer, 91-98.
- Bičík et al. 1994. *Regionální zeměpis I. Úvod do regionálního zeměpisu Společenství nezávislých států, Asie*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti.
- Blust, Roger. 2009. *The Austronesian languages*. Canberra: Pacific Linguistics – The Australian National University.
- Bojo, Jan. 2011. *Vietnam development report 2011: natural resources management (English)*. Washington DC: World Bank.
- Braganza, Gilbert C. 1996. Philippine community-based forest management: options for sustainable development. In: *Environmental Change in South-East Asia. People, Politics and Sustainable Development*. Eds. J. G. Parnwell and R. L. Bryant. London – New York: Routledge, 311-329.
- Brown, J. Marwin. 2007. *From Ancient Thai to Modern Dialects*. Bangkok: White Lotus Press.
- Buch-Hansen, Mogens et al. 2013. Paradoxes in Adaptation: Economic Growth and Socio-Economic Differentiation. A Case Study of Mid-Central Vietnam. In: *On the Frontiers of Climate and Environmental Change. Vulnerabilities and Adaptations in Central Vietnam*. Eds. Ole Bruun & Thorkil Casse. Heidelberg: Springer, 23-41.
- Bui Trong Vinh. 2009. *Estimation of Erosion Resistance of Cohesive Bank in River and around River Mouth*. Ph.D. Dissertation. Osaka: Osaka University – Graduate School of Engineering – Department of Civil Engineering.
- Bunnell, Tim. 2004. *Malaysia, Modernity and the Multimedia Super Corridor. A critical geography of intelligent landscapes*. London – New York.
- Chalmers, Ian. 2006. *Indonesia. An Introduction to Contemporary Traditions*. Oxford: Oxford University Press.
- Cloke, Paul et al. (eds.) 2014. *Introducing Human Geographies: Third edition*. London - New York: Routledge.
- Đặng Văn Vinh. 2000. *100 năm cao su ở Việt Nam*. TP. Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản Nông nghiệp.
- Demek et al. 1976. *Úvod do obecné fyzické geografie*. Praha: Academia.
- Dolling, Tim. 2010. *Mountains and Ethnic Minorities: North West Việt Nam*. Hà Nội: Thế giới publishers.
- Dương Trung Quốc. 2001. *Việt Nam những sự kiện lịch sử (1919-1945)*. Hà Nội: Nhà xuất bản Giáo dục.
- Dykes, Alan P. 1996. Environmental characteristics of Brunei's Temburong rainforests and implications for conservation and development. In: *Environmental Change in South-East Asia. People, Politics and Sustainable Development*. Eds. J. G. Parnwell and R. L. Bryant. London – New York: Routledge, 301-310.
- Economic Potentials 1998 = *Tiềm năng kinh tế Tây Nguyên & duyên hải Miền Trung. Economic Potentials of the Western Plateau and the Central Coast*. Ed. Trung tâm nghiên cứu & tư vấn về tiêu dùng = Centre for Study and Consultation of Consumerism (CESCON). Hà Nội: Nhà xuất bản Thống kê.
- Evans, Grant. 2002. *A short history of Laos: the land in between*. Crows Nest: Allen & Unwin.
- Fischer, Johan. 2018. The Political Economy of Muslim Markets in Singapore. In: *The Everyday Political Economy of Southeast Asia*. Ed. Juanita Elias and Lena Rethel. Cambridge: Cambridge University Press, 95-115.
- Forbes, Vivian Louis. 2014. *Indonesia's Delimited Maritime Boundaries*. Heidelberg: Springer.
- Ganesan, N. and Kyaw Yin Hlaing. 2007. *Myanmar. State, Society and Ethnicity*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies – Hiroshima Peace Institute.
- Garrison, Tom & Robert, Ellis. 2017. *Oceanography. An Invitation to Marine Science*. Boston: National Geographic Learning – Cengage Learning.
- Goodman, Jim. 2015. *Delta to Delta: the Vietnamese move South*. Hanoi: Thế Giới publishers.

- Gourou, Pierre. 1965. *Les paysans du delta tonkinois. Étude de géographie humaine*. Paris: Mouton & Co – La Haye.
- Hamaguchi, Nobuaki et al. 2012. Liberalization, Integration, and Industrial Location in Vietnam. In: *Economic Integration and the Location of Industries. The Case of Less Developed East Asian Countries*. Edited by Ikuo Kuroiwa. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 43-87.
- Hardy, Andrew. 2003. Migrants in Contemporary Vietnamese History: Marginal or Mainstream? In: *New Terrains in Southeast Asian History*. Ed. Abu Talib Ahmad and Tan Liok Ee. Athens – Singapore: Ohio University Press – Singapore University Press, 328-353.
- Hefner, Robert W. 1990. *The Political Economy of Mountain Java. An Interpretive History*. Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press.
- Henderson, Lary. 1967. *Vietnam and Countries of the Mekong*. Camden – Toronto: Thomas Nelson & Sons.
- Henderson, John W. et al. 1970. *Area Handbook for Malaysia*. Washington D.C.: The American University & U.S. Government Printing Office.
- Hens, Luc. 2014. Sustainability Assessment. In: Tran Dinh Lan et al. (eds.). *Environmental management of seaports in Vietnam*. Hanoi: Publishing House for Science and Technology, 149-174.
- Hiscock, Geoff. 1997. *Asia's Wealth Club. Who's really who in business – the top 100 billionaires in Asia*. London: Nicholas Brealey Publishing – Allen Unwin.
- Hook, Jacob & Novak, Susan & Johnston, Robyn. 2003. *Social Atlas of the Lower Mekong Basin*. Phnom Penh: Mekong River Commission.
- IPSV = *Động thái và thực trạng kinh tế - xã hội Việt Nam qua 10 năm đổi mới (1986-1995). Impetus and present situation of Vietnam Society and Economy after ten years of Doi Moi*. Ed. Tổng cục thống kê/General Statistical Office. Hà Nội: Nhà xuất bản Thống kê/Statistical Publishing House.
- Jankovec, Miloslav et al. 1964. *Zadni Indie a Indonésie* (Soubor map „poznáváme svět“). Praha: Ústřední správa geodézie a kartografie.
- Keyes, Charles F. 1997. Primitive and Tribal Worlds and Their Transformations. In: *The Golden Peninsula. Culture and Adaptation in Mainland Southeast Asia*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 13-64.
- King, Victor T. 1996. Environmental change in Malaysian Borneo. Fire, drought and rain. In: *Environmental Change in South-East Asia. People, Politics and Sustainable Development*. Edited by Michael J. G. Parnwell and Raymond L. Bryant. London – New York: Routledge. 165-189.
- Klíma, Jan. 2003. *Východní Timor*. Praha: Libri.
- Ký yếu Hoàng Sa*. Ed. Đặng Công Ngữ. Đà Nẵng: Nhà xuất bản Thông tin và truyền thông, 2012.
- Lê Bá Thảo. 2017. *Vietnam. The Country and its geographical regions*. Hanoi: Thế giới publishers.
- Lee Poh Ping and Lee Kam Hing. 2005. Malaysia-China Relations: A Review. In: *Malaysia, Southeast Asia and the Emerging China: Political, Economic and Cultural Perspectives*. Eds. Hou Kok Chung and Yeoh Kok-Kheng. Kuala Lumpur: University of Malaya – Institute of China Studies.
- Lexikon zemí. Svazek 4. Asie, Austrálie, Oceánie*. Překlad. Jiří Štach. Praha: GeoCenter International, 1994.
- Mareš, J. 2013. *V říši tygra*. Praha: Motto.
- Manguin, Pierre-Yves et al. (eds.). 2011. *Early Interactions between South and Southeast Asia. Reflections on Cross-Cultural Exchange*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies – Manohar.
- Mekong River Commission. State of the Basin Report: 2003*. Ed. Ann Bishop et al. Phnom Penh: Mekong River Commission, 2003.
- Myint, Tun. 2007. Environmental governance in the SPDC's Myanmar. In: *Myanmar: the state, community and the environment*. Eds. Monique Skidmore and Trevor Wilson. Canberra: The Australian National University, 189-217.
- Nem Singh, Jewellord T. & Alvin A. Camba. 2018. Neoliberalism, Resource Governance and the Everyday Politics of Protests in the Philippines. In: *The Everyday Political Economy of Southeast Asia*. Ed. Juanita Elias and Lena Rethel. Cambridge: Cambridge University Press, 49-71.
- Nguyễn Đức Triều & Vũ Tuyên Hoàng (eds.). 2001. *Nông dân, nông nghiệp và nông thôn Việt Nam*. Hà Nội: Nhà xuất bản Nông nghiệp.
- Nguyen Q. Thang. 2013. *The Hoang Sa and Truong Sa Archipelagoes. Part of Vietnam's territory from the standpoint of international law*. Ho Chi Minh City: Ho Chi Minh City General Publishing House.
- Nguyễn Văn Đàn. 2016. 35 Medicinal plants. In: *Vietnamese Traditional medicine*. Kol. autorů Hà Nội: Thế Giới Publishers, 50-104.
- Nguyen Viet Ky & Bui Trong Vinh et al. 2014. Source of aluminum in Pleistocene aquifer in Ben Cat and Thuan An Binh Duong Province. In: *ASEAN++ 2014: Moving Forward – The 8th International Conference on Earth Resources Technology (ICERT 2014), Vung Tau – Viet Nam. October 23rd, 2014*. Ho Chi Minh City: Vietnam National University – Ho Chi Minh City, University of Technology, Faculty of Geology and Petroleum Engineering, 2014, 45-53.
- Nguyen Viet Tung. 1995. Human Resource Development for the Highlands of Vietnam: Present State and Needs. In: T.A. Rambo et al. (eds.). *The Challenges of Highland Development in Vietnam*. Honolulu – Hanoi –

- Berkeley: East-West Center – Hanoi University (Center for Natural Resources and Environmental Studies) – University of California (Center for Southeast Asian Studies), 197-198.
- Nožina, Miroslav. 2006. *Koza, která žere hady*. Brno: Jota.
- Osborne, Milton. 2000. *The Mekong. Turbulent past, uncertain future*. New York: Atlantic Monthly Press.
- Owens, Philip N. & Slaymaker, Olav. 2013. An Introduction to Mountain Geomorphology. In: *Mountain Geomorphology*. Eds. Owens, Philip N. & Slaymaker, Olav. London – New York: Routledge, 3-29.
- Parker, Edward. 2005. *Vietnam (Countries of the world)*. London: Ewans Brothers Limited.
- Phạm-Hoàng Hộ. 1969. *Rong biển Việt Nam. Marine algae of South Vietnam*. Saigon: Trung-tâm học-liệu xuất-bản.
- Rambo, Terry A. 1995. Perspectives on Defining Highland Development Challenges in Vietnam: New Frontier or Cul-De-Sac? In: T.A. Rambo et al. (eds.). *The Challenges of Highland Development in Vietnam*. Honolulu – Hanoi – Berkeley: East-West Center – Hanoi University (Center for Natural Resources and Environmental Studies) – University of California (Center for Southeast Asian Studies), 21-30.
- Results 2012 = *Kết quả tổng điều tra nông thôn, nông nghiệp và thủy sản năm 2011. Results of the 2011 Rural, Agricultural and Fishery Census*. Ed. Tổng cục thống kê/General Statistics Office. Hà Nội: Nhà xuất bản Thống kê, 2012.
- Rigg, Jonathan & Tai-Chee Wong. 2011. Contestation and exclusion in Asian urban spaces. *Asian Cities, Migrant Labour and Contested Spaces*. Eds. Tai-Chee Wong & Jonathan Rigg. London – New York: Routledge, 3-26.
- Sai Kham Mong. 2007. The Shan in Myanmar. In: Ganesan, N. and Kyaw Yin Hlaing (eds.). *Myanmar. State, Society and Ethnicity*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies – Hiroshima Peace Institute, 256-277.
- Salamanca, Albert M. & Jonathan Rigg. 2011. Living at the margins. Migration and the contested arena of waste re-use aquaculture systems in Phnom Penh, Cambodia. In: *Asian Cities, Migrant Labour and Contested Spaces*. Ed. Tai-Chee Wong and Jonathan Rigg. London – New York: Routledge. 265-286.
- Schliesinger, Joachim. 2011. *Ethnic Groups of Cambodia. Volume 1. Introduction and Overview*. Bangkok: White Lotus Press.
- SDSEP = *Số liệu thống kê vị thế kinh tế - xã hội 63 tỉnh, thành phố Việt Nam (xếp hạng các chỉ tiêu kinh tế - xã hội)*. *Statistical data on socio-economic positions of 63 provinces and cities in Vietnam (ranks of socio-economic indicators)*. Ed. Hội thống kê Việt Nam/Vietnam Statistical Association. Hà Nội: Nhà xuất bản Thống kê, 2011.
- Sisouphanthong, Bounthavy & Taillard, Christian. 2000. *Atlas of Laos. The Spatial Structures of Economic and Social Development of the Lao People's Democratic Republic*. Chiang Mai: Silkworm Books.
- South, Ashley. 2009. *Ethnic Politics in Burma. States of conflict*. London – New York: Routledge.
- Springer, Simon. 2010. *Cambodia's Neoliberal Order. Violence, authoritarianism, and the contestation of public space*. London – New York: Routledge.
- Springer, Simon. 2015. *Violent neoliberalism. Development, discourse, and dispossession in Cambodia*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sterling, E. J. et al. 2006. *Vietnam. A Natural History*. New Haven-London: Yale University Press.
- Tập bản đồ giao thông đường bộ Việt Nam*. Hà Nội: Nhà xuất bản Tài nguyên – Môi trường và Bản đồ Việt Nam, 2011.
- Tập bản đồ hành chính Việt Nam. Administrative Atlas*. Hà Nội: Nhà xuất bản Tài nguyên – Môi trường và Bản đồ Việt Nam, 2013.
- Thongchai, Winichakul. 1994. *Siam mapped. A History of the Geo-Body of a Nation*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Tint, Lwin Thuang. 2007. Identifying conservation issues in Kachin State. In: *Myanmar the state, community and the environment*. Eds. Monique Skidmore and Trevor Wilson. Canberra: The Australian National University, 271-289.
- Trần Anh Thơ. 1998. *Việt Nam Hình ảnh và Ấn tượng*. Hà Nội: Nhà xuất bản Giáo dục.
- Trần Văn Trị et al. 2003. Di sản thế giới Vịnh Hạ Long: những giá trị nổi bật về địa chất. The Hạ Long Bay World Heritage: Outstanding geological values. *Tạp chí địa chất*. Loạt A. Số 277, 7-8/2003. Hà Nội: Cục địa chất và khoáng sản Việt Nam. 6-20.
- Trocki, Carl A. 2006. *Singapore. Wealth, power and the culture of control*. London – New York: Routledge.
- Trương Minh Đức. 2017. *Vietnam's National Sovereignty over Hoang Sa and Truong Sa Archipelagoes in Vietnam's and overseas documents*. Hanoi: Information and communications publishing house.
- Tull, Malcolm. 2014. The History of Shark Fishing in Indonesia. In: *Historical Perspectives of Fisheries Exploitation in the Indo-Pacific*. Eds. Joseph Christensen and Malcolm Tull. Dordrecht: Springer, 63-81.
- Tyner, James A. 2016. *The Killing of Cambodia: Geography, Genocide and the Unmaking of Space*. London – New York: Routledge.
- Usher, Ann Danaiya. 1996. The race for power in Laos. The Nordic connections. : Parnwell, J. G. & Bryant, Raymond L. (eds.). *Environmental Change in South-East Asia. People, politics and sustainable development*. London – New York.

- Vũ Tự Lập & Taillard, Christian. 1993. *Atlas du Viêt-Nam / Atlas Viêt Nam / An Atlas of Vietnam*. Montpellier – Paris: RECLUS – La Documentation Française.
- Weightman, Barbara A. 2011. *Dragons and Tigers. A Geography of South, East and Southeast Asia*. Danvers: John Wiley & Sons.
- Whitfield, Danny J. 1976. *Historical and Cultural Dictionary of Vietnam*. Metuchen: Scarecrow Press.
- Whittaker, Andrea. 2004. *Abortion, Sin and the State in Thailand*. London – New York: Routledge.
- Whitten, Tony et al. 2000. *The Ecology of Sumatra. The Ecology of Indonesia Series, Vol. I*. Singapore: Periplus Editions.